

Toelichting

Metamorfoze richt zich op behoud van archieven van nationaal belang waarbij sprake is van auto-noom verval (verzuring, inktvraat, kopervraat). Om in aanmerking te komen voor subsidie moet het archief toegankelijk zijn en in goede omstandigheden worden bewaard. De beherende instelling dient te beschikken over een collectiebehoudsplan en een schade-inventarisatie. Met subsidie van Metamorfoze wordt het betreffende archief overgezet op een andere drager (microverfilming en/of digitalisering) en worden zonodig de originelen behandeld.

Door een voorbereidingscommissie is, in overleg met het archiefveld en met historici, het begrip nationaal belang als volgt ingevuld: een archief is van nationaal belang wanneer het belangrijk is voor het reconstrueren van historische gebeurtenissen, verschijnselen of ontwikkelingen die van nationale betekenis zijn. De inhoud van het archief biedt dan belangrijke informatie over bepaalde gebeurtenissen, verschijnselen of ontwikkelingen in Nederland of over de relaties tussen Nederland en andere delen van de wereld. Het gaat daarbij niet alleen om archieven van archiefvormers die op nationaal niveau een rol hebben gespeeld. Ook regionale en lokale archieven kunnen vanwege hun inhoud van nationaal belang zijn.

Er is voor een verdeling in thema's gekozen om te voorkomen dat sommige aspecten onevenredig veel aandacht krijgen en andere worden verwaarloosd. Daarbij is een aantal selectiecriteria geformuleerd die een handvat vormen om het belang van archieven ten opzichte van elkaar te kunnen wegen:

- 1 absolute uniciteit (er zijn geen andere vergelijkbare archieven)
- 2 relatieve uniciteit (een grotere informatiewaarde, volledigheid of tijdsperiode dan vergelijkbare archieven)
- 3 maatschappelijk belang (blijkend uit bijv. bijzondere belangstelling, raadpleegfrequentie of bronverwijzingen)
- 4 intrinsieke waarde (de waarde is gelegen in de ontstaanscontext of overleveringsgeschiedenis)

In de onderstaande lijst worden vijftig archieven (of aaneengesloten onderdelen daarvan) genoemd die vanwege hun inhoud in aanmerking kunnen komen voor subsidie. Het gaat hier om voorbeelden en niet om concrete projectaanvragen. De vermelde periodisering betreft het gehele archief. De materiële staat is in dit verband niet van belang. De zo divers mogelijke voorbeelden zijn afkomstig uit de collecties van het Noord-Hollands Archief, het Brabants Historisch Informatiecentrum en het Regionaal Archief Leiden. In een korte motivering is het nationaal belang aangegeven. Samen met de vermelde pilots zijn zij bedoeld ter inspiratie van andere erfgoedinstellingen om naar hun collectie te kijken en archieven bij Metamorfoze aan te melden voor subsidiëring bij conservering.

THEMA	voorbeelden archieven	sel. crit.	motivering nationaal belang
Fysieke identiteit van Nederland	Familie Adan, 1740-1875	2	Archief en bijbehorende tekeningen uit de pre-kadastrale tijd van de landmetersfamilie Adan
	Commissarissen van de trekvaarten en zandpaden te Haarlem, 1805-1853	2	Documenteert de verbindingen van Haarlem naar Amsterdam en Leiden vóór de aanleg van de (oudste) spoorwegverbinding
	Commissie tot Droogmaking van de Haarlemmermeer, 1839-1858	1	Betreft een van de grootste infrastructurele werken in de 19 ^{de} eeuw, uitgevoerd met (een noviteit) drie stoomgemalen: de Cruquius, de Leeghwater en de Lijnden
	Eerstaanwendend ingenieur Genie te Amsterdam, 1842-1941	1	Betreft de op de Werelderfgoedlijst vermelde Stelling van Amsterdam
	Rijkswaterstaat in Noord-Brabant en Commissie van de Beersche Maas, 1851-1923	1	Ingrijpende landschapsverandering in een omvangrijk gebied door de verlegging van de Maasmond
	Amsterdamsche Kanaalmaatschappij, 1860-1895	1	Documenteert de aanleg van het Noordzeekanaal
	Leidsche Duinwater Maatschappij, 1877-1990	2	Documenteert de winning en distributie van drinkwater uit de duinen en schetst zakelijke en familierelaties binnen de elite in Holland
	Watersnood Comité Leiden, 1911-1912	2	Opvang van slachtoffers van de laatste grote watersnood in Nederland voor 1953

	Stichting Werkverschaffing en ontginning in Noord-Brabant, 1937-1942	2	Uitvoering van werken met als doel het rechtstrekken van meanderende riviertjes en droogmaken van ondergelopen landerijen
Staatkundige identiteit van Nederland	Nicolaes Ruychaver, 1570-1577	1, 4	Ooggetuigenverslagen van de krijgsverrichtingen te land en ter zee in het begin van de Tachtigjarige Oorlog
	Admiraliteit van Zeeland, 1586-1609	1, 2	Meest complete admiraliteitsarchieff; daarbij vormde vooral Zeeland het front in de beginperiode van de Tachtigjarige Oorlog (pilot archieventraject)
	Marinewerf Den Helder, 1839-1987	1	Belangrijkste en destijds modernste marinewerf
	Regeringscommissaris voor vluchtelingen in Noord-Brabant en Zeeland, 1914-1920	1	Betreft de opvang van Belgische vluchtelingen tijdens WO I in Nederland (in de zgn. Vluchtoorden Uden en Hontenisse)
	Gemeentepolitie Vught, 1920-1994	2	De gemeentepolitie van Vught werd tijdens WO II ook ingezet in het Kamp Vught
	Jan de Quay, 1920-1987	1, 3	Minister-president, incl. zijn uitvoerige dagboekantekeningen betr. staatszaken
	Zwart Front, 1934-1941	1, 2	Belangrijke rechts-radical beweging in het Interbellum
	Kamp Westerbork, 1942-1945	1, 3, 4	Belangrijkste Nederlandse doorgangskamp tijdens WO II; bevat o.a. de verborgen en teruggevonden transportlijsten (pilot archieventraject)
	Militair Gezag in Noord-Brabant, 1943-1950	2	Een van de eerste na-oorlogs gezagsvormen omdat het zuiden van Nederland eerder werd bevrijd
Sociale en culturele identiteit van Nederland	Abdij van Egmond, 1140-1574	1	Oudste en belangrijkste abdij in Nederland die uitgroeide tot het culturele centrum van het middeleeuwse Holland
	Illustre Lieve Vrouwe Broederschap 's Hertogenbosch, 1318-1993	1	Prestigieuze broederschap oorspronkelijk voor de Mariaverering in de Sint-Jan; bevat een onafgebroken rekeningenreeks 1330-1620 met zeer uiteenlopende facetten
	Heilig Kerstmisgilde Haarlem, 1371-1930	2, 4	Een van de oudste nog bestaande religieuze gilden met vanaf de aanvang een doorlopend archief
	Sint Annahofje te Leiden, 1507-1943	2	Doorlopend archief van een van de oudste en mooiste hofjes in hofjesstad Leiden en de enige met nog de kapel
	Familie Luzac, 1691-1861	1	Bevat tevens het archief van de Gazette de Leyde, een van de oudste en belangrijkste internationaal georiënteerde kranten
	Rederijkerskamer De Palmboom, 1616-1652	2	Bevat ook stukken van andere kamers en rederijkerswerk
	Jan Nanninghsz, 17 ^{de} eeuw	4	Bevat bijzondere wiskundige en astronomische verhandelingen
	Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen, 1752-1975	2, 4	Oudste wetenschappelijk genootschap en nagenoeg compleet archief
	Vrijmetselaarsloge La Vertu Leiden, 1757-2003	2	Compleet archief van een loge vanaf de 18 ^{de} eeuw
	Studentenvereniging Minerva, 1799-1972	2	Oudste studentenvereniging in Nederland, met veel bekende leden
	Koninklijke Noord- en Zuid-Hollandse Reddingmaatschappij, 1824-1979	1	Van belang voor de scheepvaartgeschiedenis door o.m. de bewaard gebleven strandingsrapporten
	Rooms-Katholiek Bisdom Haarlem, 1853-1965	2	Documenteert de katholieke emancipatie en de katholieke zuil in Nederland in al zijn facetten
	Frans Halsmuseum Haarlem, 1862-1949	1, 3	Gemeentemuseum van internationale allure over de Gouden Eeuw

INSPIRATIELIJST METAMORFOZE ARCHIEVEN VAN NATIONAAL BELANG

	Rijksakademie van Beeldende Kunsten, 1870-1985	1	Overheidszorg voor hoger onderwijs; het archief bevat o.m. doorlopende series betr. de 'Prix de Rome', de oudste kunstprijz van Nederland
	Rijkswaarschool voor vroedvrouwen Amsterdam, 1882-1932	1	Oudste Nederlandse beroepsopleiding voor vrouwen
	Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond, 1889-1965	1, 3	Documenteert het ontstaan van het voetbal in Nederland en de eerste internationale wedstrijden (pilot archieventraject)
	Pieter Zeeman, 1893-1943	1	Natuurkundige en Nobelprijswinnaar, incl. correspondentie met spraakmakende geleerden uit binnen- en buitenland
	Psychiatrisch ziekenhuis Endegeest, 1897-1987	2, 3	Geeft een goed beeld van de ontwikkeling van de psychiatrie in Nederland o.l.v. Jelgersma
	Leidsch Volkshuis, 1897-1990	2	Maatschappelijke zorg ten behoeve van verheffing van de massa opgezet door pioniers op dit gebied geïnspireerd op het Toynbeewerk in Engeland
	Architectenbureau Valk te 's Hertogenbosch, 1913-1973	2	Bewaard gebleven tekeningen en ontwerpen van vader en zoon Valk die tal van publieke gebouwen, zoals raadhuisen en scholen en vooral kerken bouwden
	Oecumenisch radiopastoraat, 1949-1986	1	Bevat het correspondentiearchief van radiopastor ds. Klamer
Economische identiteit van Nederland	Hanze Zutphen, 1206-1578	2	Rijk middeleeuws archief betr. de Hanze in het oud-stadsarchief Zutphen (pilot archieventraject)
	Daniël van der Meulen, 1550-1648	1, 4	Archief van uit Antwerpen gevluchte koopman met veel internationale contacten vanaf de 16 ^{de} eeuw
	Firma Le Poole te Leiden, 1680-1936	2	Laken- en textielnijverheid, incl. aantekeningen over kinderarbeid
	Van Gelder Papier, 1692-1981	2	Documenteert de geschiedenis van de Nederlandse papierfabricage en -handel
	Bankiers Van Lanschot, 1737-1987	2	Ontwikkeling van regionale tot internationale bank van een in oorsprong 18 ^{de} eeuws handelshuis
	Firma Krelage & Zoon Haarlem, 1811-1919	2	Bloembollenbedrijf met gegevens over internationale afzet
	Boek-, Courant- en Handelsdrukkerij Groen, 1862-1977	2	Voorbeeld van een 19 ^{de} eeuws compleet drukkersarchief, inclusief kleinere uitgeversbedrijfjes
	Dienst voor het Stoomwezen, district Amsterdam, 1871-1977	2	Illustreert de geschiedenis van de industrialisatie en de opkomst van stoommachines in Noord-Holland
	Van Houten & Zoon, cacao- en chocoladefabrieken Weesp, 1891-1986	2, 3	Toonaangevend bedrijf en uitvinder van de cacao-poeder; daarbij illustreert de affichecollectie de opkomst van het Nederlandse reclamewezen
	Unilever Vleesgroep Oss en voorgangers, 1876-1978	1	Slagerijen in Oss, later opgegaan in de voedingsmiddelenmultinational Unilever
	Texels Schapenstamboek, 1909-1987	1	Van belang voor de geschiedenis van het Texelse schaap in Nederland